

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
історичний факультет
кафедра історії України**

**Українська держава: генеза і розвиток (IV–XVI ст.)
Силабус**

1. Загальна інформація про курс

2.

Назва курсу, мова викладання	Українська держава: генеза і розвиток (IV–XVI ст.). Мова викладання - українська.
Викладачі	Газін Володимир Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Профайл викладачів	http://histua.kpnu.edu.ua/volodymyr-volodymyrovych-hazin/
E-mail:	hvv1969@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/enrol/index.php?id=1029

3. Анотація до курсу

Курс «Українська держава: генеза і розвиток (IV–XVI ст.)» є нормативною дисципліною освітньої програми “Середня освіта (Історія)” другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія). Курс дає можливість проаналізувати усі етапи процесу українського державотворення в період з IV до XVI ст., визначити передумови виникнення держави на українських землях, впливи зовнішніх та внутрішніх чинників, виокремити закономірності цього процесу, зрозуміти його характерні риси, особливості та сутність. Зміст курсу передбачає аналіз різних концепцій та підходів до питання виникнення держави на українських землях, періодизації процесу державотворення у вітчизняній та зарубіжній історіографії. В межах навчального курсу студенти поглиблюють свої знання з політичної історії України періоду середньовіччя, теорії держави, міжнародних відносин України. Більш докладно (в сенсі проблем державотворення) розглядатимуться різні проблеми історії українського народу додержавного періоду, часів Руської держави, Галицько-Волинського князівства, періоду перебування українських земель у складі ВКЛ та Речі Посполитої.

4. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Українська держава: генеза і розвиток (IV–XVI ст.)» є формування ґрунтовних знань з проблем українського державотворення періоду середньовіччя, розуміння ходу історичного розвитку українського народу, самого процесу формування Української держави, надання їм розгорнутої інформації про окремі періоди в її розвитку протягом IV–XVI ст.; формування у студентів компетентностей, що дозволяють забезпечити виконання наступних завдань курсу:

- подати магістрантам конкретний історичний матеріал, пов'язаний з генезою та розвитком української державності в період з IV по XVI ст. ;

- дослідити витоки української державності, окреслити вплив інших народів на процес формування держави на теренах України;
- охарактеризувати особливості соціально-економічного та внутріполітичного розвитку Української держави в різні періоди її існування;
- з'ясувати геополітичні особливості розвитку Української держави;
- показати процес формування української національної ідеї та її значення у розбудові Української держави;

5. Формат курсу

Стандартний курс (очний, заочний).

6. Результати навчання

Відповідно до програми навчальної дисципліни у процесі її вивчення студенти повинні набути компетентностей, що дозволять досягти задекларованих у програмі курсу результатів.

Компетентності:

- вміння аналізувати та оцінювати події та процеси українського державотворення IV–XVI ст.;
- розуміння сутності понять: «держави», «державотворення», «геополітика»;
- опанування концептуальними основами періодизації державотворчого процесу в Україні IV–XVI ст.;
- оволодіння основними історичними концепціями що стосуються питань виникнення держав на території України, поняттями, судженнями з теорії держави; здатність осмислювати і співставляти історичні факти, критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ українського державотворення;
- здатність до аналізу подій та процесів українського державотворення, націєтворення та порівняння їх з подібними процесами в історії інших європейських народів.

Програмні результати навчання. По завершенні курсу студент повинен:

- знати різні підходи до періодизації українського державотворення періоду IV–XVI ст.;
- знати історичні передумови і причини виникнення держави на теренах України;
- знати найважливіші етапи становлення та розвитку Української держави в IV–XVI ст., основні закономірності та особливості соціально-економічного та політичного розвитку Української держави;
- сформулювати цілісне уявлення про умови розвитку Української держави та її значення на для загального становлення українців як нації;
- вміти розкрити причини, особливості, закономірності, наслідки окремих періодів українського державотворення в IV–XVI ст.;
- вміти аналізувати й порівнювати історичні події, відстежувати причинно-наслідкові зв'язки між ними;
- вміти самостійно працювати з джерелами, науковою та навчально-методичною літературою;
- вільно оперувати фактичним матеріалом з історії формування та розвитку на теренах України держави протягом IV–XVI ст.;
- реконструювати історичне минуле й відповідну до визначеного періоду внутрішньо-та зовнішньополітичну ситуацію в Україні;

- аналізувати причини та наслідки впливу європейських суспільно-політичних процесів на державотворчий процес в Україні в IV– XVI ст. та зовнішньополітичні особливості розвитку Української держави;
- порівнювати, відзначаючи спільні та відмінні риси процесів державотворення на різних його етапах протягом IV– XVI ст.;
- визначати місце та значення українського державотворчого процесу в історії Центрально-Східної Європи, його вплив на європейську практику державотворення в IV– XVI ст.;
- знати найбільш важливі персоналії, пов’язані з процесом українського державотворення;
- вільно орієнтуватися в історіографії проблеми;
- володіти історичною картою.

7. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Середня освіта (історія), 014 Середня освіта (Історія).	Середня освіта (історія), 014 Середня освіта (Історія).
Рік навчання/ рік викладання	перший /2018-2019	перший /2018-2019
Семестр вивчення	Перший	Перший
нормативна/вибіркова	Нормативна	Нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Загальний обсяг годин	120 год.	120 год.
Кількість годин навчальних занять	40 год.	16 год.
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні заняття	10 год.	6 год.
Семінарські заняття	0 год.	0 год.
Лабораторні заняття	0 год.	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	104 год.
Форма підсумкового контролю	залік	Залік

8. Пререквізити курсу

Для успішного опанування компетентностями, що визначаються змістовною частиною курсу, студенти мають мати базові знання з таких предметів: “Історія України”, “Основи теорії держави і права”, “Історія середніх віків”, “Джерелознавство історії України”, “Історія держави і права України”, “Історіографія історії України”.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

10. Політики курсу

Відвідання занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Письмові роботи. Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (есе, реферат, модульна контрольна робота).

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Література.

Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

11.Схема курсу

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Тема 1. Загальні відомості з теорії держави	2	2					
Тема 2. Найдавніші державні утворення на українських землях.	14	4				10	
Тема 3. Київська Русь – перша українська держава.	28	6		2		20	
Тема 4. Галицько-Волинська держава — спадкоємниця	21	4		2		15	

Київської Русі.							
Тема 5. Українські землі під владою Литви, Польщі та інших держав (XIV – XVI ст.).	25	6		4		15	
Тема 6. Виникнення українського козацтва. Його боротьба проти турецько-татарської та польської експансії у др. пол. XV – поч. XVI ст.	30	8		2		20	
Разом годин	120	30		10		80	

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Тема 1. Загальні відомості з теорії держави	14	2				12	
Тема 2. Найдавніші державні утворення на українських землях.	12					12	
Тема 3. Київська Русь – перша українська держава.	24	2		2		20	
Тема 4. Галицько-Волинська держава — спадкоємниця Київської Русі.	24	2		2		20	
Тема 5. Українські землі під владою Литви, Польщі та інших держав (XIV – XVI ст.).	22	2				20	
Тема 6. Виникнення українського козацтва. Його боротьба проти турецько-татарської та польської експансії у др. пол. XV – поч. XVI ст.	24	2		2		20	
Разом годин	120	10		6		104	

11. Система оцінювання та вимоги

Рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за всі види аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності.

Оцінювання навчальної діяльності студентів університету під час навчальних занять здійснюється відповідно до критеріїв означених у *таблиці 1*.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за семінарські заняття становить 30 балів, написання модульної контрольної роботи – 50 балів, опрацювання питань винесених на самостійну підготовку – 10 балів, виконання індивідуального науково-дослідного завдання – 10 балів. Підсумковий контроль здійснюється за стобальною системою (*Таблиця 2*). Формою підсумкового контролю здобувача вищої освіти є залік, який студент отримує автоматично при відсутності академічної заборгованості.

Здобувач вищої освіти, який не має академічної заборгованості за результатами поточного контролю отримує підсумкову рейтингову оцінку, яка визначається як сума рейтингової оцінки за навчальні заняття та рейтингових оцінок контрольних заходів поточного контролю (ККР, ІНДЗ, самостійна робота) відповідно до таблиці 3.

Таблиця 1.

Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності студентів університету під час навчальних занять

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального

		матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обгрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обгунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї

		пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обгунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Таблиця 2

Поточний і модульний контроль (100 балів)				
Поточний контроль	МКР	ІНДЗ	Самостійна робота	Сума
30 балів	50 балів	10 балів	10 балів	100 балів

Таблиця 3

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)				
Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A (відмінно)	10	Відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	Добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	Задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		Незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Список рекомендованої літератури

Підручники і посібники:

1. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2002.
1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1997.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995.
3. Володарі гетьманської булави. - К., 1995.
4. Винокур І., Трубчанінов С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996.
5. Грабовський С., Ставроян С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К., 1995..
6. Грушевський М. Історія України-Руси.- К., 1992.- Т.1 - 9.
7. Грушевський М. Ілюстрована історія України.- К., 1992.
8. Довідник з історії України (А – Я): Посібник для серед. Загальноосв. Навч. ст. / за заг. ред. І.Підкови, Р.Шуста. – К., 2001.
9. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991
10. Історія України в особах IX - XVIII ст.- К., 1993.
11. Історія України нове бачення.- К., 1996.- Т. 1.
12. Історія України / В.Ф.Верстюк, О.В.Гарань, О.І.Гуржій та ін. Під ред. В.А.Смолія. – К., 1997.
13. Історія України: Курс лекцій у двох книгах. – К., 1992.
14. Історія України: навчальний посібник. – К., 1997.
15. Історія українського війська. Т 1-2. – Львів, 1992, 1996
16. Історія української культури. – К., 1994.
17. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К., 2002.
18. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К., 1996.
19. Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1990.
20. Полонська-Василенко Н. Історія України. – К., 1992.- Т.1.
21. Козацькі січі (нариси з історії українського козацтва XVI-XIX ст.)- К., 1998.
22. Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1991.
23. Українське державотворення. Не витребуваний потенціал. Словник-довідник. – К., 1997.
24. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. – К., 1997.
25. Швидко Г.К. Історія України XVI – XVIII століття. Підручник для 8 класу середньої школи. – К., 1997.
26. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. Навчальний посібник. – К., 1999.

Допоміжна:

1. Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. Київ, 1991.
2. Апанович О. Розповіді про запорізьких козаків. Київ, 1991.
3. Археологія доби українського козацтва XVI – XVIII ст. / Д.Я.Телегін, І.С.Винокур, О.М.Титова, І.К.Свешніков та ін.: Навч. посібник. Київ, 1997.
4. Берестейська унія і українська культура XVII століття. Львів, 1996.
5. Берестейська унія і внутрішнє життя церкви в XVII столітті. Львів, 1997.
6. Біляков Г.Ф., Білякова О.Г. Берестейська унія в працях польських істориків XX ст. // Укр. іст. журнал. 1996. № 4.
7. Введене християнства на Русі. Москва, 1987.

8. Войтович Л. Карпатські хорвати в етнополітичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього середньовіччя // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 4. Київ, 2004. С. 105-132.
9. Войтович Л. Штрихи до портрета князя Лева Даниловича // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 5. Київ, 2005. С. 143-156.
10. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. Київ, 1994.
11. Головка О. Галицька держава князів Ростиславичів в історії Центрально-Східної Європи // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 5. Київ, 2005. С. 87-131.
12. Головка О. Формування державних утворень у Східній Європі в IX – першій половині XIII ст. // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 4. К., 2004. С. 77-94.
13. Історичний контекст, укладення Берестейської унії і перше поунійне покоління. Львів, 1995.
14. Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. / Редкол.: В.А.Смолій (відп. ред.) та ін. Київ, 2006. Т. 1. 800 с.
15. Как была крещена Русь. Москва, 1988.
16. Котляр М.Ф. Галицкая Русь XIII - XV вв. Київ, 1971.
17. Лепявко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернігів, 1996.
18. Лепявко С. Кшиштоф Косинський // Володарі гетьманської булави. Київ, 1995. С. 27-52.
19. Лепявко С. Северин (Семерій) Наливайко // Володарі гетьманської булави. Київ, 1995. С. 53-86.
20. Моця О. Південні межі Галицького князівства в контексті вивчення південноруського прикордоння // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 5. К., 2005. С. 132-142.
21. Моця О. Етнополітичні процеси слов'ян Східної Європи на етапі державотворення // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 2. Київ, 2002. С. 9-13.
22. Моця О. Про відмінності давньоруської півночі від півдня // Україна в Центрально-Східній Європі. Вип. 4. Київ, 2004. С. 95-104.
23. Опря А.В. З історії підготовки Берестейської церковної унії 1596 р. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. Кам'янець-Подільський, 2000. Т. 4 (6). С.277-279.
24. Пашуто В.Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. Москва, 1950.
25. Плохий С.Н. Папство и Украина: Политика римской курии на украинских землях в XVI – XVII вв. Київ, 1989.
26. Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ, 1992. Т.2.
27. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. Київ, 1998.
28. Рыбаков Б.А. Мир истории. Москва, 1984.
29. Рыбаков В. Киевская Русь и русские княжества XII - XIII вв. Москва, 1982.
30. Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.). Київ, 1998.
31. Сас П.М. Політичний проект Северина Наливайка // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. Матеріали Четвертих Всеукраїнських історичних читань. Київ – Черкаси, 1994. С. 41-44.
32. Толочко П. Древняя Русь. Київ, 1987.
33. Толочко П. Древний Киев. Київ, 1976.
34. Шабульдо Ф. Наративні джерела й перші дослідники про похід Ольгерда на Сині Води і Білобережжя // Україна в Центрально-Східній Європі. Студії з історії XI-XVIII століть. Київ, 2000. С. 57 - 74.
35. Шабульдо Ф.М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. Київ, 1987.
36. Шама О. Проблема змін в устроєвій структурі українських земель (До питання про наслідки Люблінської унії 1569 р.) // Український історичний збірник. Наукові праці аспірантів та молодих вчених. Київ, 1997. Вип. 1. С. 32-45.

37. Шама О.І. „Шляхетське” розуміння держави і Люблінська унія 1569 р. // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. Матеріали Четвертих Всеукраїнських історичних читань. Київ – Черкаси, 1994. С. 95-98.
38. Щербак В. Козацтво XVI – першої половини XVII ст. як потенційний чинник українського державотворення // Terra cossacorum: студії з давньої і нової історії України. Київ, 2007. С.31-47.
39. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. Київ, 2000.
40. Щербак В. Українське козацтво в суспільно-політичному житті Речі Посполитої (XVI – першій половині XVII ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі. Студії з історії XI – XVIII століть. Київ, 2002. Т. 2. С. 172-199.
41. Яковенко Н. Здобутки і втрати Люблінської унії // Київська старовина. 1993. № 3.
42. Яковенко Н. Латинське шкільництво і „шкільний гуманізм” в Україні кінця XVI – середини XVII ст. // Київська старовина. 1997. № 1-2.
43. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). Київ, 1994.

Інформаційні ресурси

1. Інститут Україніки. Міжнародна громадська організація. URL : <http://ukrainica.org.ua/ukr>
2. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України . URL : www.rius.kiev.ua
3. Національний науково-дослідний інститут українознавства. URL : <http://www.libok.net>
4. Офіційний веб-сайт Інституту історії НАН України. URL www.history.org.ua
5. Центр українознавства. URL: <http://uaznavstvo.univ.kiev.ua>
6. Національна бібліотека України імені В.Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua
7. Національна парламентська бібліотека України. URL : www.nplu.kiev.ua
8. Україна – історія держави. URL до журн. : <http://kampot.org.ua/history/default.shtml>
9. Українська Спілка. URL: <http://www.uaweb.org>
10. Науково-просвітницький центр "Українознавство" товариства "Знання" України URL : www.znannya.org.ua/center/ukr.htm
11. Журнал "Українознавство" НДІ українознавства МОН України. URL до журн. : www.ualogos.kiev.ua
12. Проект електронної бібліотеки давньої української літератури. Українські літописи, хроніки, життя, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, "Слово о полку Ігоревім" тощо. URL: www.litopys.org.ua
13. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України. URL : www.rius.kiev.ua
14. Освітньо-інформаційний ресурс "Український центр". URL : www.ukrcenter.com
15. Електронна бібліотека української літератури. URL : www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html